

čez pokrajine naše, se ve da s pomočjo odpadnikov naših nemškutarskih. Če si hočemo ohraniti jezik svoj, mora nam biti prva in najsvečnejša skrb, da našo domačo šolo tako preustrojimo, da ne bode v protiglasji s §. 19. drž. osnovnih postav, da nam bode prilika dana, v domačem jeziku izobraževati se. Ako pa tega ne storimo, ako še zanaprej malomarno gledamo, kako se s pomočjo nemškutarjev nemški jezik v šolah širi materni pa izbacuje, bodo se uresničile besede ednega naših nemškovalnih c. k. šolskih nadzornikov, kateri je očitno rekel: „in fünfzig Jahren muss Kärnten deutsch sein“ t. j. v petdesetih letih mora cela Koroška biti nemška. Ali nam je pa tudi mogoče našo šolo na pravo stopinjo postaviti? Da, mogoče je, saj nam je g. minister Taafe že večkrat obljubil narodno ravnopravnost izvršiti, saj nam to pravico pripoznava §. 19 od presvitlega našega cesarja potrjene državne osnovne postav, kateri pravi, da ima vsak narod pravico v šoli v svojem jeziku izobraževati se. Postavimo se na noge, nikdar si ne pustimo kratiti naših nam od presvitlega cesarja samega danih pravic; pokažimo, da smo Slovenci, kateri svoj jezik ljubimo in se nočemo podati nemškutarstvu.

Namen našim vrsticam pa je, pokazati 1. kako se šolajo naši otroci v ljudskih šolah: 2. kaj nam je storiti, da se naše šole tako preustrojijo, da bodo našej mladini tudi pravo korist donšale.

I. Nepozabljivi ranjki knezoškof lavantinski in izvrstni pedagog Ant. Mart. Slomšek pišejo v svojih „Drobtinah“ za leto 1862 takole: Nemškutarji v naših domačih šolah, školniki trdi Nemci ali ponemčeni Slovenci, ostudijo deci materni jezik, ter otrokom le po nemško svoje nauke v glavo vtepajo; domači jezik jim je pa pasterk. Za del slovenske besede otroke psujejo, jim za smehljivo znamenje obešajo, pometajo mladini materni jezik iz glave, in ji trgajo iz src ljubzen materni. Tako se šolajo pogosto naši otroci v narodnih šolah. Nemščina se na častitem mestu košati, slovenščina pa zanemarjena tako dolgo za vratni čepi, da jo v kratkih letih čez prag sunejo in v smet vržejo. Glejte nemškutarje žalostni sad! Bolje bi ne mogel nikdo popisati stanja naše domače šole tu pri nas na Koroškem. Tako se v resnici šolajo naši otroci in vendar je v državnem zboru poslanec Ritter trdil, da se nam nikakšna krivica ne godi.

Školniki naši so trdi Nemci ali ponemčeni Slovenci, tako pravijo Slomšek. Pogledimo ali ta trditev velja tudi sedanjemu času? Začnimo toraj od zgoraj! Deželni šolski svet koroški sostavljen je iz samih Nemcev, le g. Val. Müller kot zastopnik katoliške Cerkve je Slovenec. G. dež. nadzornik pa je ponemčen Slovenec, kateri svoj materni jezik ne ljubi in ga tudi ljubiti ne more, ker krasote istega ne pozna. Tej našej trditvi nikdo oporekali ne more, vsaj nam bode g. dež. šolski nadzornik gotovo sam pripoznal, da slovenščini niti

v govoru še manje pa v pisavi zmožen ni. Ni toraj čuda, da vsi odloki našega dež. šol. sveta nemščino v šolo rivajo, materni naš slovenski jezik pa iz istih tiščijo. Pojdimo dalje in ogledimo si nekoliko naše učiteljsko pripravnišče! Tukaj najdemo samo nemške profesorje, niti ednega Slovenca. Slovenščina za naše slovenske pripravnike niti obligaten predmet ni; t. j. uči se je samo tisti, kateri hoče. In kdo take pripravnike podučuje v slovenščini? Nek postarani ljudski učitelj, kteremu pa bi se zelo slabo godilo, ako bi moral on preskušnjo iz iste napraviti. V izpraševalni komisiji za naše ljudske učitelje so zopet sami Nemci z g. deželnim šol. nadzornikom na čelu; toraj našim učiteljem še priložnost dana ni, se iz slovenščine izpraševati dati. Kdo pa naj jih bi izpraševal, ker nobeden gospodov izpraševalne komisije slovenščine zmožen ni? Kje je tukaj ravnopravnost? In naši Nemci trdijo, da se nam krivica ne godi!

Pojdimo dalje in ogledimo si nekoliko naše okrajne šolske nadzornike. Vsi trije (imamo jih namreč toliko) so nekdanji narodnjaki, a čas nanese drugače. Bodimo Nemci, kaj nas narod briga. In poturica je hujši od Turka samega, pravijo Srbi. Vsi delajo za nemščino z velikim veseljem. Pa ne samo to! Nek imenoval je slovenske domoljube javno „Gefühlspolitiker“ ter jim očital veleizdajstvo, češ da delujejo skrivaj za ruske namene. To se je zgodilo l. 1875 v Plibergi pri učiteljskem zborovanju. bil je do leta 1874 učitelj v Mozirji na Štajerskem, ter ondi kazal se narodnjaka, bil povrjenik „Slov. Matice“. Še nobeden ni tako ljuto germanizoval, kakor ta. In naši učitelji so mu ploskali, ko je tako razžalil narod naš. Takim ljudem so izročene naše slovenske šole! V Št. Mohorskem okraji pa nadzoruje slovenske šole čisto trd Nemec, kateri niti besedice slovenski ne razumé. Kaj ne, da se nam nikakšna krivica ne godi? Kde si §. 19. državnih osnovnih postav?

(Dalje prih.)

## Gospodarske stvari.

### Pogoji letošnjega konjskega premiranja.

Konec: črtež premiranja konj l. 1881.

III. Izvršitvenske določbe. Posestniki dobijo potrdilnico ali certifikat, kder je premirani konj popisan in še tablico z letno številko premiranja. Tablica se more konju obesti. Posebne odlike vsakako vrednim konjem prisodijo se srebrne, bronaste državne svetinje in priznalne diplome. Tistim posestnikom, kateri se blagodušno odpovedó premijam v denarjih, izroči se potrdilnica, v katerej je odpoved zabeležena, vrhu tega še pa priznalne diplome. Ko bi ne prigнали jedne vrste zadosti konj premiranja vrednih n. pr. kobil z žrebeti, kobil, žrebet, žrebie, tedaj morejo premiranjski razsodniki premije jedne vrsti namenjene

na drugo vrsto prenesti ali celo drugemu konjerejskemu okolišu prihraniti. Če bi ne bilo nobenih premiranja vrednih žrebet, smejo se tem namenjene premije razdeliti med žrebice dveletne, premiranja vredne. Premijo v denarjih med dva ali več konj razdeliti, to je prepovedano. Vsak posestnik, čegar živinče je premirano bilo, podpiše pobotnico, da je denarje prejel. Ob epem se zaveže premirano žival vsaj eno leto pri brami imeti. Ako se temu izneveri, dolžen je premijo dati nazaj. Tega pa mu ni treba storiti, ako dokaže, da žival ni hotela srečno rasti, ali se mu je kaj zgodilo, ali da ga je rezati bilo treba. Razstavljalci se imajo razsodbam premiranih razsodnikov podvreči in zoper takšno razsodbo se ne morejo dalje pritožiti.

Ob priliki ovega premiranja bodo se tudi žrebci kupovali, kolikor jih bo za deželo treba. Naj tedaj posestniki takšnih žrebcev ne zamudijo te prilike, da spravijo živino v dober denar. Vsled §. 7. nagodbe s c. k. ministerstvom za poljedelstvo ima komisija za premiranje tudi pravico nasvetovati, katerim žrebcom bi se naj dala licencija. Zato naj posestniki priženejo svoje žrebce pred premiranjso komisijo. Dobro kobile bodo pri tem premiranji tudi zapisovali v deželni zapisnik. Po končanem premiranji bo komisija obhajala sejo, pri kateri se bode razgovarjalo o uspehih premiranja in o konjerejskih potrebah v okolici. Kdor želi kakšno reč povedati, ta jo naj naznani prej ali vsaj na den premiranja.

Žrebci in dvaletna žrebeta morajo imeti brzde, uzdo in podpas okolo života, kobile in dveletne žrebice se svobodno za uzdo pripeljajo, pri enoletnih žrebetih zadostuje dobra knaftra.

#### Pravila dirkarskih društev štajerskih.

§ 1. Le tisti konji se puščajo k dirki, za katere je se položila polna stava, ki znaša 5 % prvega darila.

§ 2. Od vseh daril v denarjih se društvene blagajnici v prid odraja 10 %. Ta znesek se precej pri izplačevanju darilu odtegne.

§ 3. Biče rabiti je prepovedano. Dovoljene so pa šibe pletenke, do 150 centimetrov dolge.

§ 4. Dirkarji morajo s svojimi vpregami vsaj pol ure, preden se dirkanje začne, biti na dirkališči.

§ 5. Pol ure pred vsakim dirkanjem mora dirkar naznani dirkarskemu odboru ime tistega, kateri bode vozaril ali jahal.

§ 6. Najdalje 5 minut pozneje, ko je se pri rediteljevi (štarterjevi) zastavi z zvončkom dalo znamenje, imajo se dirkarji pri njej zbrati in pri reditelji oglasiti. Kdor dalje časa na se čakati pusti, ta je od dirke izključen.

§ 7. Na odborov oder smejo le odborniki stopiti. Le v posebnih prilikah je predsedniku dovoljeno tudi dostojanstvenike in razne zastopnike kot goste sprejemati na oder.

§ 8. Znamenje k pričetku dirkanja daje potem, ko je predsednik z zvončkom zazvonil, vselej reditelj (štarter), inace je oddirjanje neveljavno. V vseh drugih slučajih odločuje reditelj (štarter) sam in vseskozi veljavno, ali je se oddirjanje pravilno začelo ali ne.

§ 9. Če oddirjanje ni bilo pravilno, da se od dirkinih razsojevalcev zopet z zvončkom znamenje in vsi dirkarji morajo se vrtni in iz nova v red postaviti.

§ 10. Ali naj dirjajo vsi konji naenkrat ali pa v oddelkih, to odločuje po številu dirkarjev odbor. V slednjem slučaju se tudi darila po času delijo.

§ 11. K večjemu se le trije dirkarji postavijo v jedno vrsto. Če jih je več, porazdelijo se na več vrst.

§ 12. Dirkarji imajo se na notranjej strani dirkarske drage držati ter na desno naprej voziti. Kdor nalašč temu nasproti ravna in naprej voziti po tem takem moti, tega zvržejo kot za darilo nesposobnega. Jednako se mu zgodi, kdor svojo drago zapustivši na sosedovo sili ali drugače gnaječo dela.

§ 13. Tisti konj, kateri se med vožnjo v skok spusti, mora se hitro zadržati in zopet v redno drncanje ali trab spraviti.

§ 14. Tisti dirkar, čegar konj je mimo dveh zastav v skoku dirjal, zgubi pravico do darila; ravno tako tudi konj, ki se prepogosto v skok spusti in tako drugim naprej pride, in naposled jednako še tudi tisti, kateri mimo cilja v skoku hiti. (Konec prih.)

Zoper bolenje zobov. Neki ameriški zobji zdravnik nasvetuje tale pomoček: Nabere se trpotca (*Plantago major*), kakoršnega ob potih obilno raste. Dene se ga potem nekoliko v steklenico in se z dobrim močnim žganjem zalije. Pusti se potem vse vkup na toplem kake 10 dni stati. Od te tinkture se potem nekoliko kapljic na šopek pavole kane in v votli zob porine. Tudi znotraj se sme ta tinktura rabiti. Štiri kapljice se kanejo v pol vinske kupice vode in ta tekočina se potem jemlje po malih žličicah. Tudi otrokom, ko zobe dobivajo, je dobro dlesno s to tinkturo ribati. Pravijo, da ne trpijo toliko bolečin. Pomoček se vidi nedolžen in skušnje vreden.

Koliko imajo cvetke strdi v sebi. Kemikar Alex. Wilson je izrajtal, da daje blizu 125 deteljnih cvetov 1 gram cukra ali sladkorja. Ker tedaj vsak cvet iz okolo 60 cvetnih čašic obstoji, je treba, da se vsega vkup 125.000 × 60 ali 7.500.000 cvetnih čašic izposrka, da se nabere 1 kilogram sladkorja. Strd ima 75 % sladkorja v sebi, tedaj je 1 kilogram strdi odstotek od 5.600.000 cvetnih čašic, iz česar je potem razvidno, koliko nebrojno število cvetlic morajo bučele izsrkati, predno panj s strdijo napolnijo.